

1998.05.11.

A magyar parlamenti választás tétje

„A különbség csak az, hogy a jobboldali vircsaft az ősi dzsentrihagyományt követte, a Horn-féle pedig a szovjet típusú kapcsolatokról bimbózott ki. A magyar szavazópolgár nem az erkölcs és az erkölcstelenség között választ, hanem azt kell megfontolnia, hogy az egyelőre rendíthetetlen becstelenségtömeget Európa felé görgesse-e továbbra is az ország, vagy bebetonozza itt, a magyar ugaron.”

Alábbi cikkemet a bécsi Standard felkérésére készítettem közvetlenül a választások első fordulójára. A magyar olvasó sok közismert tényre találhat benne. Hazai közlését mégis indokolja, hogy az efféle summázás, olyan közönség számára, melynek még alapismeretei sincsenek az adott témakörben, arra kényszeríti a szerzőt, hogy a szokottnál kizárólagosabban koncentráljon arra, amit a legfontosabbnak tart. Szövegemet tehát változatlanul közlöm, még önisméltéseimet sem távolítom el belőle. Mindezt tehát a kampánycsend előtt írtam, a kampánycsend után előre láthatólag folytatom.

A Magyar Szocialista Párt – Kádár János állampártjának utódképződménye – négy éve óta ismét uralmon van. Radikálisan szakított a marxizmussal, ami már csak azért sem esett nehezére, mert az 1956-os forradalom leverése után ez csak a hatalomgyakorlás kötelező alibije volt. Kommunizmus helyett felépítette Magyarországon a jól funkcionáló kapitalizmus alapjait. Az eladósodott és államcsőd felé trappoló gazdaságot könyörtelen intézkedésekkel konszolidálta. Közben a vagyoni különbségek ijesztően megnövekedtek, és az alacsony képzettségűeket, például a cigányság túlnyomó többségét, továbbá a korábban veszteséggel termelő iparágak munkanélkülivé vált dolgozóit az a veszély fenyegeti, hogy végképp leszakadnak a társadalom törzséről. Ez az áldozatokat követelő folyamat mégis megteremtette egy felemelkedésre képes gazdaság alapjait.

A szocialisták, miközben politikailag és ideológiailag száznyolcvan fokot fordultak a lakosság nem is túlságosan ámuló szemé előtt, stílusukon csak annyit változtattak, amennyit a többpárti demokrácia játékszabályai megköveteltek tőlük. 1989-90-ben átmentett vagyonuk, továbbá régi összeköttetések és részben képzettségük, kormányzati rutinjuk segítségével legalizálták – vagyis a tulajdonviszonyokra alapozták – hatalmukat, mely korábban a szovjet kegyek függvénye volt. Most aktivizálódtak és kibővültek régi kapcsolataik, a banki, a vállalati és a politikai szféra összefonódott, és elmosódtak a határok a gazdaság és a bűnözés között. A korrupció kormányzati biztonságban tenyésztett, és a szocialisták az abszolút többség birtokában egyre kevésbé fékeztek étvágyukat.

Koalíciós partnerük, a Szabad Demokraták Szövetsége – melynek magam is politizáló tagja vagyok – abból az ellenzéki mozgalomból nőtt ki, mely a hetvenes évek második felétől kezdve egyedül mert nyíltan alternatívát kínálni – főként baloldali-liberális értékek alapján – a szovjet típusú pártállamisággal szemben. 1994-ben kedvük ellenére össze kellett fogniuk régi ellenfeleikkel, mert a szocialista frakción belül működő szakszervezeti lobby meggyőző többség híján bizonyára meggátolta volna a gazdaság konszolidációjához szükséges népszerűtlen intézkedéseket. A két párt együttműködése azonban kedvezőtlenül hatott a szabad

demokratákra. A gazdaság rendbetételében nélkülözhetetlen szerepet játszottak ugyan, mégis az a látszat keletkezett, mintha a szőrösszívű liberálisok tehetnének az általános elszegényedésről, a gazdaság rendbetételének érdeme viszont a három pénzügyminisztert is felvonultató szocialista párté. Tetézte a bajt, hogy a két párt konfliktusainak csökkentése céljából az elveikre korábban kényes szabad demokraták gyakran a pragmatizmus – pontosabb kifejezéssel élve az elvtelenség – vizeire hajóztak. Ráadásul őket sem kerülte el teljesen az erkölcsi romlás, melynek kísértése a kliensépitő szocialistákkal szövetségben különös erővel jelentkezett. Mégis elmondható róluk, hogy ha nem is a várt következetességgel, de időről időre mégis ők képviselték a politikai pártok közül egyedül az emberjogi szemléletet és a liberális politikai eszmék értékeit.

A két koalíciós pártot eszmeileg urbánus értékrendjük köti össze. Mindketten a nyugati integráció elkötelezett hívei. Mindketten ellenségei a rasszizmusnak és a nacionalizmusnak, és mindketten békében szeretnének élni a szomszédos országokkal. Az első szabadon választott, jobboldali kormány uralma idején

– 1990 és 1994 között – Antall József tizenötmillió magyar miniszterelnökének becézte magát, holott az országnak csak tízmillió lakosa van. E bejelentés gyűlöletet és gyanút keltett mindenütt, ahol magyar kisebbség él. A jobboldal a maga horthysta retorikájával négy év alatt bebizonyította, hogy nem a mai európai jobboldaliságot képviseli, hanem a két világháború közt pusztító kelet-európai bornírtságot. Ennek legeltökéltebb ellensége korábban a Fidesz, a fiatal demokraták pártja volt. 1990. június negyedikén, a Magyarország területét megcsonkító trianoni békeszerződés hetvenedik évfordulóján egyedül ez a párt vonult ki tiltakozásképpen a parlament ülésterméből, amikor a Ház elnöke közös gyászra hívta fel a képviselőket. Jelenleg a Fidesz a magyarországi jobboldal reménysége és vezérlő csillaga. Először a nevében rejlő generációs jelleget számolta fel, és elnevezte magát Fidesz-Magyar Polgári Pártnak. A „polgár” szó azonban ebben az összefüggésben nem „citoyen”-t jelent, és nem is „bourgeois”-t. Polgár mindenki, az enyhén antiszemita katolikus püspöktől az exkommunista nacionalistáig, aki szavazatokat hoz a Fidesz konyhájára.

Nem állítom persze, hogy a Fidesz vezérei villámgyorsan megváltoztak, és azt sem, hogy minden fontos kérdésben mindenkor mást mondanak, mint amit gondolnak. Valószínűbb, hogy összes elvüket alárendelték a Legfőbb Elvnek: annak, hogy most már végre nekik kell kormányozniuk. Ennek érdekében összeállnának a kiszáradt pártjával is. Ennek elnöke, Torgyán József két éve még a liberális férgék – köztük a Fidesz – kiirtását tekintette szervezete fő feladatának. Most ő is polgári erő. De talán Csurka István, a Magyar Igazság és Élet Pártjának vezére is polgári erő, hiszen a minap támogatásáról biztosította a Fidesz és a kiszáradt jövőbeli közös kormányát. Csurka egy televíziós reklámfilmecske végén magasra lendített, kinyújtott karral üdvözli közönségét. A Fidesz nem vádolható jobboldali radikalizmussal, de minthogy számít ennek szervezeteire és szavazóira, a választás után sem szabadulhat meg egykönnyen tőlük.

A többi pártról nyugodtan hallgathatók. Az Antall-korszak két kormányzó pártja, a Magyar Demokrata Fórum és a Kereszténydemokrata Néppárt kettészakadt. A Fidesz kinevezte polgárnak a fórum jobboldalibb felét, és választási szövetséget kötött vele, a kereszténydemokratáknak pedig a baloldalibb felét avatta polgárrá oly módon, hogy befogadta őket a frakciójába. Ezek a pártok annak idején éppolyan kliensépítő, korrupt közszellemet teremtettek, mint ma a szocialisták. A különbség csak az, hogy a jobboldali vircsaft az ősi dzsentrihagyományt követte, a Horn-féle pedig a szovjet típusú kapcsolatokból bimbózott ki. A magyar szavazópolgár nem az erkölcs és az erkölcstelenség között választ, hanem azt kell megfontolnia, hogy az egyelőre rendíthetetlen becstelenségtömeget Európa felé görgesse-e továbbra is az ország, vagy bebetonozza itt, a magyar ugaron.

Eörsi István

A szerző író